

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

1. Η συλλογή των μακρών ομιλιών - Σχόλια (1. Dīgha
Nikāya - Aṭṭhakathā)
2. Σχόλια για το μεγάλο κεφάλαιο (2. Mahāvaggaṭṭhakathā)
6. Σχόλια για τη μεγάλη ομιλία για τον Γκόβιντα
(6. Mahāgovindasuttavaṇṇanā)

[DN 19. PTS 2.220-2.252]

PaliVerse

1. Η συλλογή των μακρών ομιλιών - Σχόλια

2. Σχόλια για το μεγάλο κεφάλαιο

6. Mahāgovindasuttavaṇṇanā

293. Evaṃ me sutanti mahāgovindasuttaṃ. Tatrāyamanuttānapadavaṇṇanā - pañcasikhoti pañcacūḷo pañcakuṇḍaliko. So kira manussapathe puññakammakaraṇakāle daharo pañcacūḷakadārakakāle vacchapālakajeṭṭhako hutvā aññepi dārake gahetvā bahigāme catumaggaṭṭhānesu sālaṃ karonto pokkharaṇiṃ khaṇanto setuṃ bandhanto visamaṃ maggaṃ samaṃ karonto yānānaṃ akkhaṇaṭṭhānarakkhe harantoti evarūpāni puññāni karonto vicaritvā daharova kālamakāsi. Tassa so attabhāvo itṭho kanto manāpo ahosi. So kālaṃ katvā cātumahārājikadevaloke navutivassasatasahassappamāṇaṃ āyuaṃ gahetvā nibbatti. Tassa tigāvutappamāṇo suvaṇṇakkhandhasadiso attabhāvo ahosi. So sakaṭasahassamattaṃ ābharaṇaṃ pasādhettvā navakumbhamatte gandhe vilimpitvā dibbarattavattadharo rattasuvaṇṇakāṇṇikaṃ piḷandhitvā pañcahi kuṇḍalakehi piṭṭhiyaṃ vattamānehi pañcacūḷakadārakaparihāreneva vicarati. Tenetaṃ “pañcasikho” tveva sañjānanti.

Abhikkantāya rattiyāti abhikkantāya khīṇāya rattiyā, ekakoṭṭhāsaṃ atītayāti attho. Abhikkantavaṇṇoti atītiṭṭhakantamanāpavaṇṇo. Pakatīyāpi hesa kantavaṇṇo, alaṅkaritvā āgatattā pana abhikkantavaṇṇo ahosi. Kevalakappanti anavasesaṃ samantato. Anavasesattho ettha kevalasaddo. Kevalaparipuṇṇanti ettha viya. Samantato attho kappasaddo, kevalakappaṃ jetavanantiādīsu viya. Obhāsetvāti ābhāya pharitvā, candimā viya sūriyo viya ca ekobhāsaṃ ekapajjotaṃ karitvāti attho.

Devasabhāvaṇṇanā

294. Sudhammāyaṃ sabhāyanti sudhammāya nāma itthiyā ratanamattakaṇṇikarukkhanissandena nibbattasabhāyaṃ. Tassā kira phalikamayā bhūmi, maṇimayā āṇiyo, suvaṇṇamayā thambhā, rajatamayā thambhaghaṭṭikā ca saṅghātā ca, pavāḷamayāni vāḷarūpāni, sattaratanamayā gopānasiyo ca pakkhapāsakā ca mukhavaṭṭi ca, indanīlaiṭṭhakāhi chadanaṃ, sovaṇṇamayā chadanapīṭhaṃ, rajatamayā thūpikā, āyāmato ca vitthārato ca tīṇi yojanasatāni, parikkhepato navayojanasatāni, ubbedhato pañcayojanasatāni, evarūpāyaṃ sudhammāyaṃ sabhāyaṃ.

Dhataratṭhotiādīsu dhataratṭho gandhabbarājā gandhabbadevatānaṃ koṭisatasahassena parivuto koṭisatasahassasuvaṇṇamayāni phalakāni ca suvaṇṇasattiyo ca gāhāpetvā puratthimāya disāya pacchimābhimukho dvīsu devalokesu devatā purato katvā nisinno.

Virūḷhako kumbhaṇḍarājā kumbhaṇḍadevatānaṃ koṭisatasahassena parivuto koṭisatasahassarajatamayāni phalakāni ca suvaṇṇasattiyo ca gāhāpetvā dakkhiṇāya disāya uttarābhimukho dvīsu devalokesu devatā purato katvā nisinno.

Virūpakkho nāgarājā nāgānaṃ koṭisatasahassena parivuto
koṭisatasahassamaṇimayāni mahāphalakāni ca suvaṇṇasattiyo ca gāhāpetvā
pacchimāya disāya puratthimābhimukho dvīsu devalokesu devatā purato katvā
nisinno.

Vessavaṇo yakkharājā yakkhānaṃ koṭisatasahassena parivuto
koṭisatasahassapavālamayāni mahāphalakāni ca suvaṇṇasattiyo ca gāhāpetvā
uttarāya disāya dakkhiṇābhimukho dvīsu devalokesu devatā purato katvā nisinnoti
veditabbo.

Atha pacchā amhākaṃ āsanaṃ hotīti tesam pacchato amhākaṃ nisīdituṃ okāso
pāpuṇāti. Tato paraṃ pavisituṃ vā passituṃ vā na labhāma. Sannipātakāraṇaṃ
panettha pubbe vuttaṃ catubbidhameva. Tesu vassūpanāyikasaṅgaho vitthārīto.
Yathā pana vassūpanāyikāya, evaṃ mahāpavāraṇāyapi puṇṇamadivase sannipatitvā
“ajja kattha gantvā kassa santike pavāressāmā”ti mantenti. Tattha sakko
devānamindo yebhuyyena piyaṅgudīpamahāvihārasmiṃyeva pavāreti. Sesā devatā
pāricchattakādīni dibbapupphāni ceva dibbacandanacuṇṇāni ca gahetvā attano
attano manāpaṭṭhānameva gantvā pavārenti. Evaṃ pavāraṇasaṅgahatthāya
sannipatanti.

Devaloke pana āsavatī nāma latā atthi. Sā pupphissatīti devā vassasahassaṃ
upaṭṭhānaṃ gacchanti. Pāricchattake pupphamāne ekavassaṃ upaṭṭhānaṃ
gacchanti. Te tassa paṇḍupalāsādibhāvato paṭṭhāya attamanā honti. Yathāha -

“Yasmiṃ, bhikkhave, samaye devānaṃ tāvatimsānaṃ pāricchattako koviḷāro
paṇḍupalāso hoti, attamanā, bhikkhave, devā tāvatimsā tasmīṃ samaye honti -
‘paṇḍupalāso kho dāni pāricchattako koviḷāro, na cirasseva pannapalāso bhavissatī’ti.
Yasmiṃ, bhikkhave, samaye devānaṃ tāvatimsānaṃ pāricchattako koviḷāro
pannapalāso hoti, khārakajāto hoti, jālakajāto hoti, kuṭumalakajāto hoti, korakajāto
hoti. Attamanā, bhikkhave, devā tāvatimsā tasmīṃ samaye honti - ‘korakajāto dāni
pāricchattako koviḷāro na cirasseva sabbapāliphullo bhavissatī’ti.

Sabbapāliphullassa kho pana, bhikkhave, pāricchattakassa koviḷārassa samantā
paññaṃ yojanāni ābhāya phuṭaṃ hoti, anuvātaṃ yojanasataṃ gandho gacchati.
Ayaṃ anubhāvo pāricchattakassa koviḷārassā”ti.

Pupphite pāricchattake ārohaṇakiccaṃ vā aṅkusakaṃ gahetvā namanakiccaṃ vā
pupphāharaṇatthaṃ caṅkoṭakakiccaṃ vā natthi, kantanakavāto utṭhahitvā pupphāni
vaṇṇato kantati, sampañcchanakavāto sampañcchati, pavesanakavāto sudhammaṃ
devasabhaṃ paveseti, sammajjanakavāto purāṇapupphāni nīharati,
santharaṇakavāto pattakaṇṇikakesarāni naccanto santharati, majjhaṭṭhāne
dhammāsaṇaṃ hoti. Yojanappamaṇo ratanapallaṅko upari tiyojanena setacchattena
dhārayamānena, tadanantaraṃ sakkassa devaraṇṇo āsanaṃ atthariyati. Tato
tettiṃsāya devaputtānaṃ, tato aññaṃ mahesakkhadevatānaṃ.
Aññataradevatānaṃ pana pupphakaṇṇikāva āsanaṃ hoti.

Devā devasabhaṃ pavisitvā nisīdanti. Tato pupphehi reṇuvaṭṭi uggantvā upari
kaṇṇikaṃ āhacca nipatamānā devatānaṃ tigāvutappamāṇaṃ attabhāvaṃ
lākhārasaparikkamasajjitaṃ viya karoti. Tesam sā kīḷā catūhi māsehi pariyosānaṃ
gacchati. Evaṃ pāricchattakakīḷānubhavanatthāya sannipatanti.

Māsassa pana aṭṭhadvase devaloke mahādharmasavamaṃ ghusati. Tattha sudhammāyaṃ devasabhāyaṃ sanaṅkumāro vā mahābrahmā, sakko vā devānamindo, dhammakathikabhikkhu vā, aññataro vā dhammakathiko devaputto dhammakathaṃ katheti. Aṭṭhamiyaṃ pakkhassa catunnaṃ mahārājānaṃ amaccā, cātuddasiyaṃ puttā, pannarase sayaṃ cattāro mahārājāno nikkhamitvā suvaṇṇapaṭṭaṇṇa jātihinṇulakaṇṇa gaṇhitvā gāmanigamarājadhāniyo anuvicaranti. Te - “asukā nāma itthi vā puriso vā buddhaṃ saraṇaṃ gato, dhammaṃ saraṇaṃ gato. Saṅghaṃ saraṇaṃ gato. Pañcasīlāni rakkhati. Māsassa aṭṭha uposathe karoti. Mātuupaṭṭhānaṃ pūreti. Pituupaṭṭhānaṃ pūreti. Asukaṭṭhāne uppalahatthakasaṭṭena pupphakumbhena pūjā katā. Dīpasahassaṃ āropitaṃ. Akāladhammasavamaṃ kārītaṃ. Chattavedikā puṭavedikā kucchivedikā sīhāsanaṃ sīhasopānaṃ kārītaṃ. Tīṇi sucaritāni pūreti. Dasakusalakammapathe samādāya vattatī”ti suvaṇṇapaṭṭe jātihinṇulakena likhitvā āharitvā pañcasikhassa hatthe denti. Pañcasikho mātālissa hatthe deti. Mātali saṅgāhako sakkassa devaraṇṇo deti.

Yadā puñṇakammakārakā bahū na honti, potthako khuddako hoti, taṃ disvā devā - “pamatto, vata bho mahājano viharati, cattāro apāyā paripūrissanti, cha deva lokā tucchā bhavissanti”ti anattamanā honti. Sace pana potthako mahā hoti, taṃ disvā devā - “appamatto, vata bho, mahājano viharati, cattāro apāyā suñṇā bhavissanti, cha deva lokā paripūrissanti, buddhasāsane puñṇāni karitvā āgate mahāpuñṇe purakkhatvā nakkhattaṃ kīlitaṃ labhissāmā”ti attamanā honti. Taṃ potthakaṃ gahetvā sakko devarājā vāceti. Tassa pakatiniyāmena kathentassa saddo dvādasa yojanāni gaṇhāti. Uccena sarena kathentassa ca sakalaṃ dasayojanasahassaṃ devanagaraṃ chādetvā tiṭṭhati. Evaṃ dhammasavanatthāya sannipatanti. Idha pana pavāraṇasaṅgahatthāya sannipatitāti veditabbā.

Tathāgataṃ namassantāti navahi kāraṇehi tathāgataṃ namassamānā. Dhammassa ca sudhammatanti svākkhātātādibhedaṃ dhammassa sudhammataṃ ujuppaṭipannatādibhedaṃ saṅghassa ca suppaṭipattinti attho.

Aṭṭhayathābhuccavaṇṇanā

296. Yathābhucceti yathābhūte yathāsabhāve. Vaṇṇeti guṇe. Payirudāhāsīti kathesi. Bahujanahitāya paṭipannoti kathaṃ paṭipanno? Dīpaṅkarapādamūle aṭṭha dhamme samodhānetvā buddhatthāya abhinīharamānopi bahujanahitāya paṭipanno nāma hoti.

Dānapāramī, sīlapāramī, nekkhammapāramī, pañṇāpāramī, vīriyapāramī, khantipāramī, saccapāramī, adhiṭṭhānapāramī, mettāpāramī, upekkhāpāramīti kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni imā dasa pāramiyo pūrentopi bahujanahitāya paṭipanno.

Khantivāditāpasakāle, cūḷadhammapālakumārakāle, chaddantanāgarājakāle, bhūridattacampeyyasaṅkhapālanāgarājakāle, mahākapikāle ca tādisāni dukkarāni karontopi bahujanahitāya paṭipanno. Vessantarattabhāve ṭhatvā sattasatakamahādānaṃ datvā sattasu ṭhānesu pathaviṃ kampetvā pāramikūṭaṃ gaṇhantopi bahujanahitāya paṭipanno. Tato anantare attabhāve tusitapure yāvatāyukaṃ tiṭṭhantopi bahujanahitāya paṭipanno.

Tattha pañca pubbanimittāni disvā dasasahassacakkavāḷadevatāhi yācito pañca mahāvilokanāni viloketvā devānaṃ saṅgahatthāya paṭiññaṃ datvā tusitapurā cavitvā mātukucchiyaṃ paṭisandhiṃ gaṇhantopi bahujanahitāya paṭipanno.

Dasa māse mātukucchiyaṃ vasitvā lumbinīvane mātukucchito nikkhamantopi, ekūnatimsavassāni agāraṃ ajjhāvasitvā mahābhinnikkhamanaṃ nikkhamitvā anomanadīṭṭhe pabbajantopi, chabbassāni padhānena attānaṃ kilametvā bodhipallaṅkaṃ āruya sabbaññutaññāṇaṃ paṭivijjhantopi, sattasattāhaṃ bodhimaṇḍe yāpentopi, isipatanaṃ āgamma anuttaraṃ dhammacakkaṃ pavattentopi, yamakaṇḍāḍḍhiyaṃ karontopi, devorohaṇaṃ orohantopi, buddho hutvā pañcacattālīsa vassāni tiṭṭhantopi, āyusaṅkhāraṃ ossajantopi, yamakasālānamantare anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyantopi bahujanahitāya paṭipanno. Yāvassa sāsapamattāpi dhātuyo dharanti, tāva bahujanahitāya paṭipannoti veditabbo. Sesapadāni etasseva vevacanāni. Tattha pacchimaṃ pacchimaṃ purimassa purimassa attho.

Neva atītaṃse samanupassāma, na panetarahīti atītepi buddhato aññaṃ na samanupassāma, anāgatepi na samanupassāma, etarahi pana aññaṃsa satthuno abhāvatoyeva aññaṃsa tena bhagavatā na samanupassāmāti ayamettha attho. Atthakathāyampi hi - “atītānāgatā buddhā amhākaṃ satthārā sadisāyeva, kiṃ sakko kathetī”ti vicāretvā - “etarahi bahujanahitāya paṭipanno satthā amhākaṃ satthāraṃ muñcitvā aññaṃ koci natthi, tasmā na passāmāti kathetī”ti vuttaṃ. Yathā ca ettha, evaṃ ito paresupi padesu ayamattho veditabbo. Svākkhātādīni ca kusalādīni ca vuttatthāneva.

Gaṇḍodakaṃ yamunodakenāti gaṇḍāyamunānaṃ samāgamaṭṭhāne udakaṃ vaṇṇenapi gandhenapi rasenapi saṃsandati sameti, majjhe bhinnasuvaṇṇaṃ viya ekasadisameva hoti, na mahāsamuddaudakena saṃsaṭṭhakāle viya visadisamaṃ. Parisuddhassa nibbānassa paṭipadāpi parisuddhāva. Na hi daharakāle vejjakammādīni katvā agocare caritvā mahallakakāle nibbānaṃ daṭṭhuṃ sakkā, nibbānagāminī pana paṭipadā parisuddhāva vaṭṭati ākāśūpamā. Yathā hi ākāśampi alaggaṃ parisuddhaṃ candimasūriyānaṃ ākāse icchicchitaṭṭhānaṃ gacchantānaṃ viya nibbānaṃ gacchantassa bhikkhuno paṭipadāpi kule vā gaṇe vā alaggā abaddhā ākāśūpamā vaṭṭati. Sā panesā tādisāva bhagavatā paññattā kathitā desitā. Tena vuttaṃ - “saṃsandati nibbānaṃ ca paṭipadā cā”ti.

Paṭipannānanti paṭipadāya tthitānaṃ. Vusitavatanti vutthavāsānaṃ etesaṃ. Laddhasahāyoti etesaṃ tattha tattha saha ayanato sahāyo. “Aduṭṭhiyo asahāyo appaṭṭisamo”ti idaṃ pana asadisatthēna vuttaṃ. Apanujjāti tesāṃ majjhepi phalasaṃpattiyā viharanto cittaṃ apanujja, apanujjeva ekārāmatāṃ anuyutto viharatīti attho.

Abhinipphanno kho pana tassa bhagavato lābhoti tassa bhagavato mahālābho uppanno. Kadā paṭṭhāya uppanno? Abhisambodhiṃ patvā sattasattāhaṃ atikkamitvā isipatane dhammacakkaṃ pavattetvā anukkamena devamanussānaṃ damanaṃ karontassa tayo jaṭile pabbājetvā rājagahaṃ gatassa bimbisāradamanato paṭṭhāya uppanno. Yaṃ sandhāya vuttaṃ - “tena kho pana samayena bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito lābhī cīvaraṇḍapātasaṇḍanagilānapaccayabhesajjaparikkhārāna”nti. Satasahassakappādhikesu catūsu asaṅkhyeyyesu ussannapuññaṇissandasamuppanno lābhasakkāro mahogho viya ajjhottharamāno āgacchati.

Ekasmiṃ kira samaye rājagahe sāvatthiyaṃ sākete kosambiyaṃ bārāṇasiyaṃ bhagavato paṭipāṭibhattaṃ nāma uppannaṃ, tattheke - “ahaṃ satam viṣajjetvā dānaṃ dassāmī”ti paṇṇaṃ likhitvā vihāradvāre bandhi. Añño - ahaṃ dve satāni. Añño - ahaṃ pañca satāni. Añño - ahaṃ sahaṃsaṃ. Añño - ahaṃ dve sahaṃsāni. Añño - ahaṃ pañca. Dasa. Vīsati. Paññāsaṃ; añño - ahaṃ sataṣaṃsaṃ. Añño - ahaṃ dve sataṣaṃsāni viṣajjetvā dānaṃ dassāmī”ti paṇṇaṃ likhitvā vihāradvāre bandhi. Janapadacārikaṃ carantampi okāsaṃ labhitvā - “dānaṃ dassāmī”ti sakaṭāni pūretvā mahājano anubandhiyeva. Yathāha - “tena kho pana samayena jānapadā manussā bahuṃ loṇampi telampi taṇḍulampi khādanīyampi sakaṭesu āropetvā bhagavato piṭṭhito piṭṭhito anubandhā honti - ‘yattha paṭipāṭiṃ labhissāma, tattha bhattaṃ karissāmā’ti”. Evaṃ aññānīpi khandhake ca vinaye ca bahūni vatthūni veditabbāni.

Asadisadāne panesa lābho matthakaṃ patto. Ekasmiṃ kira samaye bhagavati janapadacārikaṃ caritvā jetavanaṃ sampatte rājā nimantetvā dānaṃ adāsī. Dutiyadivase nāgarā adamsu. Puna tesaṃ dānato atirekaṃ rājā, tassa dānato atirekaṃ nāgarāti evaṃ bahūsu divasesu gatesu rājā cintesi - “ime nāgarā divase divase atirekataraṃ karonti, pathavissaro pana rājā nāgarehi dāne parājītoti garahā bhavissatī”ti. Athassa mallikā upāyaṃ ācikkhi. So rājāṅgaṇe sālakalyāṇipadarehi maṇḍapaṃ kāretvā taṃ nīluppalehi chādetvā pañca āsanāsātāni paññāpetvā pañca hatthisātāni āsanānaṃ pacchābhāge ṭhapetvā ekekena hatthinā ekekassa bhikkhuno setacchattaṃ dhārāpesi. Dvinnaṃ dvinnaṃ āsanānaṃ antare sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitā ekekaṃ khattiyadhītā catujjātiyagandhaṃ pisati. Niṭṭhitaṃ niṭṭhitaṃ majjhatṭhāne gandhabbaṇe pakkhipati, taṃ aparā khattiyadhītā nīluppalahatthakena samparivatteti. Evaṃ ekekassa bhikkhuno tisso tisso khattiyadhītaro parivārā, aparā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitā itthī tālavaṇṇaṃ gahetvā bījati, aññā dhamakaraṇaṃ gahetvā udakaṃ parissāveti, aññā pattato udakaṃ harati. Bhagavato cattāri anagghāni ahesuṃ. Pāḍakathalikā ādhārako apassenaphalakaṃ chattapādamaṇṇīti imāni cattāri anagghāni ahesuṃ. Saṅghanavakassa deyyadhammo sataṣaṃsaṃ agghati. Tasmiṃca dāne aṅgulimālātthero saṅghanavako ahosi. Tassa āsanasaṃīpe ānīto hatthī taṃ upagantaṃ nāsakkhi. Tato rañño ārocesuṃ. Rājā - “añño hatthī natthī”ti? Duṭṭhahatthī pana atthi, ānetuṃ na sakkāti. Sammāsambuddho - saṅghanavako kataro mahārājāti? Aṅgulimālātthero bhagavāti. Tena hi taṃ duṭṭhahatthiṃ ānetvā ṭhapetu, mahārājāti. Hatthiṃ maṇḍayitvā ānayaṃsu. So therassa tejena nāsāvātasaṅcaraṇamattampi kātuṃ nāsakkhi. Evaṃ nirantaraṃ satta divasāni dānaṃ dīyittha. Sattame divase rājā dasabalaṃ vanditvā - “bhagavā mayhaṃ dhammaṃ desethā”ti āha.

Tassaṅca parisati kāḷo ca juṇho cāti dve amaccā honti. Kāḷo cintesi - “nassati rājakulassa santakaṃ, kiṃ nāmete ettakā janā karissanti, bhuñjitvā vihāraṃ gantvā niddāyissanteva, idaṃ pana eko rājapuriso labhitvā kiṃ nāma na kareyya, aho nassati rañño santaka”nti. Juṇho cintesi - “mahantaṃ idaṃ rājattanaṃ nāma, ko añño idaṃ kātuṃ sakkhissati? Kiṃ rājā nāma so, yo rājattane ṭhitopi evarūpaṃ dānaṃ dātuṃ na sakkotī”ti. Bhagavā parisāya ajjhāsayāṃ olokento tesaṃ dvinnaṃ ajjhāsayāṃ veditvā - “sace ajja juṇhassa ajjhāsayena dhammakathaṃ kathemi, kāḷassa sattadhā muddhā phalissati. Mayā kho pana sattānuddayatāya pāramiyo pūritā. Juṇho aññasmimpi divase mayi dhammaṃ kathayante maggaphalaṃ paṭivijjhissati, idāni pana kāḷaṃ olokessāmī”ti rañño catuppadikameva gāthaṃ abhāsi -

“Na ve kadariyā devalokaṃ vajanti,
Bālā have nappasaṃsanti dānaṃ;
Dhīro ca dānaṃ anumodamāno,
Teneva so hoti sukhī paratthā”ti.

Rājā anattamano hutvā - “mayā mahādānaṃ dinnaṃ, satthā ca me mandameva dhammaṃ kathesi, nāsakkhiṃ maññe dasabalassa cittaṃ gahetu”nti. So bhuttapātarāso vihāraṃ gantvā bhagavantaṃ vanditvā pucchi - “mayā, bhante, mahantaṃ dānaṃ dinnaṃ, anumodanā ca me na mahatī katā, ko nu kho me, bhante, doso”ti? Natthi, mahārāja, tava doso, parisā pana aparisuddhā, tasmā dhammaṃ na desesinti. Kasmā pana bhagavā parisā na suddhāti? Satthā dvinnaṃ amaccānaṃ parivitakkaṃ ārocesi. Rājā kāḷaṃ pucchi - “evaṃ, tāta, kāḷā”ti? “Evaṃ, mahārājā”ti. “Mayi mama santakaṃ dadamāne tava kataraṃ ṭhānaṃ rujjati, na taṃ sakkomi passituṃ, pabbājetha naṃ mama raṭṭhato”ti āha. Tato juṇhaṃ pakkosāpetvā pucchi - “evaṃ kira, tāta, cintesī”ti? “Āma, mahārājā”ti. “Tava cittānurūpameva hotū”ti tasmimyeva maṇḍape evaṃ paññattesuyeva āsanesu pañca bhikkhusatāni nisīdāpetvā tāyeva khattiyadhītarō parivārāpetvā rājagehato dhanāṃ gahetvā mayā dinnasadisameva satta divasāni dānaṃ dehīti. So tathā adāsi. Datvā sattame divase - “dhammaṃ bhagavā desethā”ti āha.

Satthā dvinnampi dānānaṃ anumodanaṃ ekato katvā dve mahānadiyo ekoghapuṇṇā kurumāno viya mahādhammadesanaṃ desesi. Desanāpariyosāne juṇho sotāpanno ahoṣi. Rājā pasīditvā dasabalassa bāhiravatthūṃ nāma adāsi. Evaṃ abhinipphanno kho pana tassa bhagavato lābhoti veditabbo.

Abhinipphanno silokoti vaṇṇaguṇakittanaṃ. Sopi bhagavato dhammacakkappavattanaṃ paṭṭhāya abhinipphanno. Tato paṭṭhāya hi bhagavato khattiyāpi vaṇṇaṃ kathenti. Brāhmaṇāpi gahapatayopi nāgā supaṇṇā gandhabbā devatā brahmānopi kittiṃ vatvā - “itipi so bhagavā”tiādinā. Aññatitthiyāpi vararojassa sahasaṃ datvā samaṇassa gotamassa avaṇṇaṃ kathehīti uyyojesuṃ. So sahasaṃ gahetvā dasabalaṃ pādatalato paṭṭhāya yāva kesantā apalokayamāno likkhāmattampi vajjaṃ adisvā - “vippakiṇṇadvattiṃsamahāpurisalakkhaṇe asītianubyañjanavibhūsite byāmapabbhāparikkhitte suphullitapāricchattakatārāgaṇasamujjalitaantalikkhavicittakusumasassirikanandanav anasadise anavajjaattabhāve avaṇṇaṃ vadantassa mukhampi viparivatteyya, muddhāpi sattadhā phaleyya, avaṇṇaṃ vattuṃ upāyo natthi, vaṇṇameva vadissāmī”ti pādatalato paṭṭhāya yāva kesantā atirekapadasahassena vaṇṇameva kathesi. Yamakapāṭihāriye panesa vaṇṇo nāma matthakaṃ patto. Evaṃ abhinipphanno silokoti.

Yāva maññe khattiyāti khattiyā brāhmaṇā vessā suddā nāgā supaṇṇā yakkhā asurā devā brahmānoti sabbeva te sampiyāyamānarūpā haṭṭhatuṭṭhā viharanti. Vigatamado kho panāti ettakā maṃ janā sampiyāyamānarūpā viharantīti na madapamatto hutvā davādivasena āhāraṃ āhāreti, aññadatthu vigatamado kho pana so bhagavā āhāraṃ āhāreti.

Yathāvādīti yaṃ vācāya vadati, tadanvayamevassa kāyakammaṃ hoti. Yañca kāyena karoti, tadanvayamevassa vacīkammaṃ hoti. Kāyo vā vācaṃ, vācā vā kāyaṃ nātikkamati, vācā kāyena, kāyo ca vācāya sameti. Yathā ca -

“Vāmena sūkarō hoti, dakkhiṇena ajāmigo;
Sarena nelako hoti, visāṇena jaraggavo”ti. -

Ayaṃ sūkarayakkho sūkare disvā sūkarasadisam vāmapassam dassetvā te gahetvā khādati, ajāmige disvā taṃsadisam dakkhiṇapassam dassetvā te gahetvā khādati, nelakavacchake disvā vacchakaravaṃ ravanto te gahetvā khādati, goṇe disvā tesam visāṇasadisāni visāṇāni māpetvā te dūratova - “goṇo viya dissatī”ti evaṃ upagate gahetvā khādati. Yathā ca dhammikavāyasajātake sakuṇehi puṭṭho vāyaso - “ahaṃ vātabhakkho, vātabhakkhatāya mukhaṃ vivaritvā pāṇakānañca maraṇabhayena ekeneva pādena ṭhito, tasmā tumhepi -

“Dhammaṃ caratha bhaddaṃ vo, dhammaṃ caratha ñātayo;
Dhammacārī sukhaṃ seti, asmiṃ loke paramhi cā”ti.

Sakuṇesu vissāsam uppādesi, tato -

“Bhaddako vatāyaṃ pakkhī, diyo paramadhammiko;
Ekapādena tiṭṭhanto, dhammo dhammoti bhāsati”ti.

Evaṃ vissāsamāgate sakuṇe khādittha. Tena tesam vācā kāyena, kāyo ca vācāya na sameti, na evaṃ bhagavato. Bhagavato pana vācā kāyena, kāyo ca vācāya sametiyevāti dasseti.

Tiṇṇā taritā vicikicchā assāti tiṇṇavicikicchō. “Kathamidaṃ kathamida”nti evarūpā vigatā kathaṃkathā assāti vigatakathaṃkatho. Yathā hi mahājano - “ayaṃ rukkho, kiṃ rukkho nāma, ayaṃ gāmo, ayaṃ janapado, idaṃ raṭṭhaṃ, kiṃ raṭṭhaṃ nāma, kasmā nu kho ayaṃ rukkho ujukkhandho, ayaṃ vaṇakkhandho, kasmā kaṇṭako koci ujuko hoti, koci vaṇko, pupphaṃ kiñci sugandhaṃ, kiñci duggandhaṃ, phalaṃ kiñci madhuraṃ, kiñci amadhura”nti sakaṇkhova hoti, na evaṃ satthā. Satthā hi - “imesaṃ nāma dhātūnaṃ ussannussannattā idaṃ evaṃ hotī”ti vigatakathaṃkathova. Yathā ca paṭhamajjhānādilābhīnaṃ dutiyajjhānādīsu kaṇkhā hoti. Paccekabuddhānampi hi sabbaññutaññāṇe yāthāvasanniṭṭhānābhāvato vohārasena kaṇkhā nāma hotiyeva, na evaṃ buddhassa. So hi bhagavā sabbattha vigatakathaṃkathoti dasseti.

Pariyositasāṅkappoti yathā keci sīlamattena, keci vipassanāmattena, keci paṭhamajjhānena...pe... keci nevasaññānāsaññāyatanaśamāpattiyā, keci sotāpānabhāvamattena...pe... keci arahattena, keci sāvakaṇāmaññāṇena, keci paccekabodhiñāṇena pariyositasāṅkappā paripuṇṇamanorathā honti, na evaṃ mama satthā. Mama pana satthā sabbaññutaññāṇena pariyositasāṅkappoti dasseti.

Ajjhāsayam ādibrahmacariyanti karaṇatthe paccattavacanam, adhikāsayena uttamanissayabhūtena ādibrahmacariyena porāṇabrahmacariyabhūtena ca ariyamaggena tiṇṇavicikicchō vigatakathaṃkatho pariyositasāṅkappoti attho. “Pubbe ananussutesu dhammesu sāmaṃ saccāni abhisambujjhi, tattha ca sabbaññutaṃ patto, balesu ca vasībhāva”nti hi vacanato pariyositasāṅkappatāpi bhagavato ariyamaggeneva nipphannāti.

297. Yathariva bhagavāti yathā bhagavā, evaṃ ekasmiṃ jambudīpatale catūsu disāsu cārikaṃ caramānā aho vata cattāro jinā dhammaṃ deseyyunti paccāsisamānā vadanti. Athāpare tīsu maṇḍalesu ekato vicaraṇabhāvaṃ ākaṇkhamānā tayo

sammāsambuddhāti āhaṃsu. Apare - “dasa pāramiyo nāma pūretvā catunnaṃ tiṇṇaṃ vā uppatti dullabhā, sace pana eko nibaddhavāsaṃ vasanto dhammaṃ deseyya, eko cārikaṃ caranto, evampi jambudīpo sobheyya ceva, bahuñca hitasukhamadhiḡaccheyyā”ti cintetvā aho vata, mārisāti āhaṃsu.

298. Atṭhānametaṃ anavakāso yanti ettha ṭhānaṃ avakāso ubhayametaṃ kāraṇādhivacanameva. Kāraṇaṃhi tiṭṭhati ettha tadāyattavuttitāya phalanti ṭhānaṃ. Okāso viya cassa taṃ tena vinā aññattha abhāvatoti avakāso. Yanti karaṇatthe paccattaṃ. Idaṃ vuttaṃ hoti - “yena kāraṇena ekissā lokadhātuyā dve buddhā ekato uppajjeyyūṃ, taṃ kāraṇaṃ natthī”ti.

Ettha ca -

“Yāvatā candimasūriyā, pariharanti disā bhanti virocana;

Tāva sahasadhā loko, ettha te vattate vasa”ti. -

Gāthāya ekacakkavāḷameva ekā lokadhātu. “Sahassī lokadhātu akampitthā”ti āgataṭṭhāne cakkavāḷasahassaṃ ekā lokadhātu. “Ākaṅkhamāno, ānanda, tathāgato tisahassimahāsahasilokadhātuṃ sarena viññāpeyya, obhāsenā ca phareyyā”ti āgataṭṭhāne tisahassimahāsahassī ekā lokadhātu. “Ayañca dasasahassī lokadhātū”ti āgataṭṭhāne dasacakkavāḷasahassāni ekā lokadhātu. Taṃ sandhāya ekissā lokadhātuyāti āha. Ettakaṃhi jātikhettaṃ nāma. Tatrāpi ṭhapetvā imasmiṃ cakkavāḷe jambudīpassa majjhimadesaṃ na aññatra buddhā uppajjanti jātikhettato pana paraṃ buddhānaṃ uppattiṭṭhānameva na paññāyati. Yenatthenāti yena pavāraṇasaṅgahatthena.

Sanaṅkumārakathāvaṇṇanā

300. Vaṇṇena ceva yasasā cāti alaṅkāraparivārena ca puññasiriyā cāti attho.

301. Sādhu mahābrahmeti ettha sampasādane sādhusaddo. Saṅkhāya modāmāti jānitvā modāma.

Govindabrāhmaṇavatthuvaṇṇanā

304. Yāva dīgharattaṃ mahāpañño so bhagavāti ettakanti paricchinditvā na sakkā vattum, atha kho yāva dīgharattaṃ aticirarattaṃ mahāpañño so bhagavā. Noti kathaṃ tumhe maññathāti. Atha sayamevetam pañhaṃ byākātukāmo -

“anacchariyametaṃ, mārisā, yaṃ idāni pāramiyo pūretvā bodhipallaṅke tiṇṇaṃ mārānaṃ matthakaṃ bhinditvā paṭividdhaasādhāraṇaṇāṇo so bhagavā mahāpañño bhaveyya, kimettha acchariyaṃ, aparipakkāya pana bodhiyā padesaṇāṇe ṭhitassa sarāgādikālepi mahāpaññabhāvameva vo, mārisā, kathessāmī”ti bhavapaṭicchannakāraṇaṃ āharitvā dassento bhūtapubbaṃ bhotiādimāha.

Purohitoti sabbakiccāni anusāsanapurohito. Govindoti govindiyābhisekena abhisitto, pakatiyā panassa aññadeva nāmaṃ, abhisittakālato paṭṭhāya “govindo”ti saṅkhyam gato. Jotipālota jotanaṭo ca pālanato ca jotipālo. Tassa kira jātadivase sabbāvudhāni ujjoṭimsu. Rājāpi paccūsasamaye attano maṅgalāvudhaṃ pajjalitaṃ disvā bhīto atṭhāsī. Govindo pātova rājūpaṭṭhānaṃ gantvā sukhaseyyaṃ pucchi rājā - “kuto me ācariya, sukhaseyyā”ti vatvā taṃ kāraṇaṃ ārocesi. Mā bhāyi, mahārāja, mayhaṃ putto jāto, tassānubhāvena sakalanagare āvudhāni pajjalimsūti. Rājā - “kiṃ nu kho me kumāro paccatthiko bhaveyyā”ti cintetvā suṭṭhutaṃ bhāyi. “Kiṃ vitakkesi

mahārājā”ti ca puṭṭho tamatthaṃ ārocesi. Atha naṃ govindo “mā bhāyi mahārāja, neso kumāro tumhākaṃ dubbhissati, sakalajambudīpe pana tena samo paññāya na bhavissati, mama puttassa vacanena mahājanassa kaṅkhā chijjissati, tumhākañca sabbakiccāni anusāsissatī”ti samassāseti. Rājā tuṭṭho - “kumārassa khīramūlaṃ hotū”ti sahassaṃ datvā “kumāraṃ mahallakakāle mama dassethā”ti āha. Kumāro anupubbena vuḍḍhimanuppatto. Jotitattā panassa pālanasamatthatāya ca jotipālotveva nāmaṃ akaṃsu. Tena vuttaṃ - “jotanato ca pālanato ca jotipālo”ti.

Sammā vossajjitvāti sammā vossajjitvā. Ayameva vā pāṭho. Alamattadasataroti samattho paṭibalo atthadaso alamattadaso, taṃ alamattadasaṃ tiretīti alamattadasataro. Jotipālasseva māṇavassa anusāsaniyāti sopi jotipālaṃyeva pucchitvā anusāsātīti dasseti.

305. Bhavamatthu bhavantaṃ jotipālanti bhoto jotipālassa bhavo vuddhi visesādhigamo sabbakalyāṇaṇceva maṅgalañca hotūti attho. Sammodanīyaṃ kathanti? “Alaṃ, mahārāja, mā cintayi, dhuvadhammo esa sabbasattāna”ntiādinā nayena maraṇappaṭisaṃyuttaṃ sokavinodanapaṭisanthārakathaṃ pariyosāpetvā. Mā no bhavaṃ jotipālo anusāsaniyā paccabyāhāsīti mā paṭibyākāsi, “anusāsā”ti vutto - “nāhaṃ anusāsāmī”ti no mā anusāsaniyā paccakkhāsīti attho. Abhisambhosīti saṃvidahitvā paṭṭhapesi. Manussā evamāhaṃsūti taṃ pitarā mahāpaññataraṃ sabbakiccāni anusāsantaṃ sabbakamme abhisambhavantaṃ disvā tuṭṭhacittā govindo vata, bho, brāhmaṇo, mahāgovindo vata, bho, brāhmaṇoti evamāhaṃsu. Idaṃ vuttaṃ hoti, “govindo vata, bho, brāhmaṇo ahosi etassa pitā; ayaṃ pana mahāgovindo vata, bho, brāhmaṇo”ti.

Rajjasamvibhajanavaṇṇanā

306. Yena te cha khattiyāti ye te “sahāyā”ti vuttā cha khattiyā, te kira reṇussa ekaṭṭikā kaniṭṭhabhātaro, tasmā mahāgovindo “ayaṃ abhisitto etesaṃ rajjasamvibhāgaṃ kareyya vā na vā, yaṃnūnāhaṃ te paṭikacceva reṇussa santikaṃ pesetvā paṭiññaṃ gaṇhāpeyya”nti cintento yena te cha khattiyā tenupasaṅkami. Rājakattāroti rājakārakā amaccā.

307. Madanīyā kāmāti madakarā pamādarkarā kāmā. Gacchante gacchante kāle esa anussaritumpi na sakkuṇeyya, tasmā āyantu bhonto āgacchantūti attho.

308. Sarāmahaṃ bhoti tadā kira manussānaṃ saccavādikālo hoti, tasmā “kadā mayā vuttaṃ, kena diṭṭhaṃ, kena suta”nti abhūtaṃ avatvā “sarāmahaṃ bho”ti āha. Sammodanīyaṃ kathanti kiṃ mahārāja devattaṃ gate raññe mā cintayittha, dhuvadhammo esa sabbasattānaṃ, evaṃbhāvino saṅkhārāti evarūpaṃ paṭisanthārakathaṃ. Sabbāni sakaṭamukhāni paṭṭhapesīti sabbāni cha rajjāni sakaṭamukhāni paṭṭhapesi. Ekekassa rañño rajjaṃ tiyojanasataṃ hoti, reṇussa rañño rajjosaraṇapadeso dasagāvutaṃ, majjhe pana reṇussa rajjaṃ vitānasadisāṃ ahosi. Kasmā evaṃ paṭṭhapesīti? Kālena kālaṃ rājānaṃ passitum āgacchantā aññassa rajjaṃ apīletvā attano attano rajjapadeseneva āgamissanti ceva gamissanti ca. Pararajjaṃ otiṇṇassa hi - “bhattaṃ detha, goṇaṃ dethā”ti vadato manussā ujjhāyanti - “ime rājāno attano attano vijitena na gacchanti, amhākaṃ pīlaṃ karontī”ti. Attano vijitena gacchantassa “amhākaṃ santikā iminā idaṇcidaṇca laddhabbamevā”ti manussā pīlaṃ na maññanti. Imamatthaṃ cintayitvā mahāgovindo “sammodamānā rājāno ciraṃ rajjamanusāsantū”ti evaṃ paṭṭhapesi.

“Dantapuraṃ kaliṅgānaṃ, assakānañca potanaṃ;
Māhissati avantīnaṃ, sovīrānañca rodukaṃ.
Mithilā ca videhānaṃ, campā aṅgesu māpitā;
Bārāṇasī ca kāsīnaṃ, ete govindamāpitā”ti. -

Etāni satta nagarāni mahāgovindeneva tesam rājūnaṃ atthāya māpitāni.

“Sattabhū brahmadatto ca, vessabhū bharato saha;
Reṇu dve ca dhataratthā, tadāsum satta bhāradhā”ti. -

Imāni tesam sattannampi nāmāni. Tesu hi eko sattabhū nāma ahosi, eko brahmadatto nāma, eko vessabhū nāma, eko teneva saha bharato nāma, eko reṇu nāma, dve pana dhataratthāti ime satta jambudīpatale bhāradhā mahārājāno ahesunti.

Paṭhamabhāṇavāraṇṇanā niṭṭhitā.

Kittisaddaabbhuggamanavaṇṇanā

311. Upasaṅkamimsūti “amhākaṃ ayaṃ issariyasampatti na aññassānubhāvena, mahāgovindassānubhāvena nipphannā. Mahāgovindo amhe satta rājāno samagge katvā jambudīpatale patitthāpesi, pubbūpakāriṣṣa pana na sukarā paṭikiriya kātuṃ. Amhe sattapi jane esoyeva anusāsatu, etaṃyeva senāpatiñca purohitañca karoma, evaṃ no vuddhi bhavissatī”ti cintetvā upasaṅkamimsu. Mahāgovindopi - “mayā ete samaggā katā, sace etesaṃ añño senāpati purohito ca bhavissati, tato attano attano senāpatipurohitānaṃ vacanaṃ gahetvā aññamaññaṃ bhindissanti, adhivāsemi nesaṃ senāpatitthānañca purohitaṭṭhānañcā”ti cintetvā “evaṃ bho”ti paccassosi.

Satta ca brāhmaṇamahāsāleti “ahaṃ sabbatthānesu sammukho bhaveyyaṃ vā na vā, yatthāhaṃ sammukho na bhavissāmi, tattheva te kattabbaṃ karissanti”ti satta anupurohite ṭhapesi. Te sandhāya idaṃ vuttaṃ - “satta ca brāhmaṇamahāsāle”ti. Divasassa dvikkhattuṃ vā sāyaṃ pāto vā nahāyantīti nahātakā. Vatacariyapariyosāne vā nahātā, tato paṭṭhāya brāhmaṇehi saddhiṃ na khādanti na pivantīti nahātakā.

312. Abbhuggacchīti abhiuggacchi. Tadā kira manussānaṃ “na brahmunā saddhiṃ amantetvā sakkā evaṃ sakalajambudīpaṃ anusāsitu”nti nisinnanisinnaṭṭhāne ayameva kathā pavattittha. Na kho panāhanti mahāpuriso kira - “ayaṃ mayhaṃ abhūto vaṇṇo uppanno, vaṇṇupatti kho pana na bhāriyā, uppannassa vaṇṇassa rakkhanameva bhāriyaṃ, ayañca me acintetvā amantetvā karontasseva vaṇṇo uppannova, cintetvā mantetvā karontassa pana vitthārikataro bhavissatī”ti brahmadassane upāyaṃ pariyesanto taṃ disvā suttaṃ kho pana metantiādiatthaṃ parivittakkesi.

313. Yena reṇu rājā tenupasaṅkamīti evaṃ me antarā daṭṭhukāmo vā sallapitukāmo vā na bhavissati, yato chinnaṃ palibodho sukhaṃ viharissāmīti palibodhupacchedanatthaṃ upasaṅkami, esa nayo sabbattha.

316. Sādisiyoti samavaṇṇā samajātikā.

317. Naṃ sandhāgāraṃ kāretvāti rattitthānadivāṭṭhānacaṅkamanasampannaṃ vassike cattāro māse vasanakkhamaṃ bahi naḷaparikkhattaṃ vicittaṃ āvasathaṃ kāretvā. Karuṇaṃ jhānaṃ jhāyīti karuṇāya tikacatukkajjhānaṃ jhāyī, karuṇāmukhena

panettha avasesāpi tayo brahmavihārā gahitāva. Ukkaṇṭhanā paritassanāti jhānabhūmiyaṃ t̥hitassa anabhiratiukkaṇṭhanā vā bhayaparitassanā vā natthi, brahmuno pana āgamanapatthanā āgamanataṇhā ahūti attho.

Brahmunāsākacchāvaṇṇanā

318. Bhayanti cittutrāsabhayameva. Ajānantāti ajānamānā. Kathaṃ jānemu taṃ mayanti mayaṃ kinti taṃ jānāma, ayaṃ katthavāsiko, kinnāmo, kiṃ gottotiādīnaṃ ākārānaṃ kena ākārena taṃ dhārayāmāti attho.

Maṃ ve kumāraṃ jānantīti maṃ “kumāro”ti “daharo”ti jānanti. Brahmalokeyi seṭṭhaloke. Sanantananti ciratanaṃ porāṇakaṃ. Ahaṃ so porāṇakumāro sanaṅkumāro nāma brahmāti dasseti. Evaṃ govinda jānāhīti govinda paṇḍita, tvaṃ evaṃ jānāhi, evaṃ maṃ dhārehi.

“Āsanaṃ udakaṃ pajjaṃ, madhusākañca brahmuno;
Agghe bhavantaṃ pucchāma, agghaṃ kurutu no bhava”nti. -

Ettha agghanti atithino upanāmetabbaṃ vuccati. Teneva idamāsaṇaṃ paññattaṃ, ettha nisīdatha, idaṃ udakaṃ parisuddhaṃ, ito pāṇiyaṃ pivatha, pāde dhovatha, idaṃ pajjaṃ pādānaṃ hitatthāya abhisāṅkhatāṃ telaṃ, ito pāde makkhetha, idaṃ madhusākanti. Bodhisattassa brahmacariyaṃ na aññesaṃ brahmacariyasadisāṃ hoti, na so “idaṃ sve, idaṃ tatiyadivase bhavissatī”ti sannidhiṃ nāma karoti. Madhusākaṃ pana aloṇaṃ adhūpanaṃ atakkaṃ udakena seditasākaṃ, taṃ sandhāyesa - “idaṃ paribhuñjathā”ti vadanto “agghe bhavantaṃ pucchāmā”tiādīmāha. Ime sabbepi agghā brahmuno atthi. Te agghe bhavantaṃ pucchāma. Evaṃ pucchantānañca agghaṃ kurutu no bhavaṃ, paṭiggaṇhātu no bhavaṃ idamagghanti vuttaṃ hoti. Kiṃ panesa - “ito ekampi brahmā na bhuñjatī”ti idaṃ na jānātīti. No na jānāti, jānantopi attano santike āgato atithi pucchitabboti vattasīsenā pucchati.

Atha kho brahmā - “kiṃ nu kho paṇḍito mama paribhogakaraṇābhāvaṃ ñatvā pucchati, udāhu kohaññe t̥hatvā pucchati”ti samannāharanto “vattasīse t̥hito pucchati”ti ñatvā paṭiggaṇhituṃ dāni me vaṭṭatīti paṭiggaṇhāma te agghaṃ, yaṃ tvaṃ govinda bhāsasīti āha. Yaṃ tvaṃ govinda bhāsasi - “idamāsaṇaṃ paññattaṃ, ettha nisīdathā”tiādi, tatra te mayaṃ āsane nisinnā nāma homa, pāṇiyaṃ pītā nāma homa, pādāpi me dhotā nāma hontu, telenapi makkhitā nāma hontu, udakasākampi paribhuttaṃ nāma hotu, tayā dinnāṃ adhivāsitaḥkālato paṭṭhāya yaṃ yaṃ tvaṃ bhāsasi, taṃ taṃ mayā paṭiggahitameva hoti. Tena vuttaṃ - “paṭiggaṇhāma te agghaṃ, yaṃ tvaṃ govinda bhāsasi”ti. Evaṃ pana agghaṃ paṭiggaṇhitvā pañhassa okāsaṃ karonto diṭṭhadhammahitatthāyātiādīmāha.

Kaṅkhī akaṅkhiṃ paravediyesūti ahaṃ savicikiccho bhavantaṃ parena sayaṃ abhisāṅkhatattā parassa pākaṭesu paravediyesu pañhesu nibbicikicchaṃ.

Hitvā mamattanti idaṃ mama, idaṃ mamāti upakaraṇataṇhaṃ cajitvā. Manujesūti sattesu, manujesu yo koci manujo mamattaṃ hitvāti attho. Ekodibhūtoti ekibhūto, eko tiṭṭhanto eko nisīdantoti. Vacanattho panettha eko udeti pavattatīti ekodi, tādiso bhūtoti ekodibhūto. Karuṇedhimuttoti karuṇājhāne adhimutto, taṃ jhānaṃ

nibbattetvāti attho. Nirāmagandhoti vissagandhavirahito. Ettha ñhitoti etesu dhammesu ñhito. Ettha ca sikkhamānoti etesu dhammesu sikkhamāno. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana upari mahāgovindena ca brahmunā ca vuttoyeva.

320. Tattha ete avidvāti ete āmagandhe ahaṃ avidvā, na jānāmīti attho. Idha brūhi dhīrāti te me tvaṃ idha dhīra paṇḍita, brūhi, vada. Kenāvaṭṭā vāti pajā kurutūti katamena kilesāvaraṇena āvaritā pajā pūṭikā vāyati. Āpāyikāti apāyūpagā. Nivutabrahmalokāti nivuto pihito brahmaloko assāti nivutabrahmaloko. Katamena kilesena pajāya brahmalokūpago maggo nivuto pihito paṭicchannoti pucchati.

Kodho mosavajjaṃ nikati ca dubbhoti kujjhanalakkhaṇo kodho ca, paravisamvādanalakkhaṇo musāvādo ca, sadisaṃ dassetvā vañcanalakkhaṇā nikati ca, mittadubbhanalakkhaṇo dubbho ca. Kadariyatā atimāno usūyāti thaddhamacchariyalakkhaṇā kadariyatā ca, atikkamitvā maññanalakkhaṇo atimāno ca, parasampattikhīyanalakkhaṇā usūyā ca. Icchā vivicchā paraheṭhanā cāti taṇhālakkhaṇā icchā ca, macchariyalakkhaṇā vivicchā ca, vihiṃsālakkhaṇā paraheṭhanā ca. Lobho ca doso ca mado ca mohoti yattha katthaci lubbhanalakkhaṇo lobho ca, dussanalakkhaṇo doso ca, majjanalakkhaṇo mado ca, muyhanalakkhaṇo moho ca. Etesu yuttā anirāmagandhāti etesu cuddasasu kilesesu yuttā pajā nirāmagandhā na hoti, āmagandhā sakuṇapagandhā pūṭigandhāyevāti vadati. Āpāyikā nivutabrahmalokāti esā pana āpāyikā ceva hoti, paṭicchannabrahmalokamaggā cāti. Idaṃ pana suttaṃ kathentena āmagandhasuttena dīpetvā kathetabbaṃ, āmagandhasuttampi iminā dīpetvā kathetabbaṃ.

Te na sunimmadayāti te āmagandhā sunimmadayā sukhena nimmadetabbā pahātabbā na honti, duppajahā dujjayāti attho. Yassa dāni bhavaṃ govindo kālaṃ maññatīti “yassā pabbajjāya bhavaṃ govindo kālaṃ maññati, ayameva hotu, evaṃ sati mayhampi tava santike āgamaṇaṃ svāgamaṇaṃ bhavissati, kathitadhammakathā sukathitā bhavissati, tvaṃ tāta sakalajambudīpe aggapuriso daharo paṭhamavaye ñhito, evaṃ mahantaṃ nāma sampattisirivilāsaṃ pahāya tava pabbajanaṃ nāma gandhahatthino ayabandhanaṃ chinditvā gamaṇaṃ viya atiuḷāraṃ, buddhatanti nāmesā”ti mahāpurisassa daḷhīkammaṃ katvā brahmā sanaṅkumāro brahmalokameva gato.

Reṇurājaāmantanāvaṇṇanā

321. Mahāpurisopi “mama itova nikkhamitvā pabbajanaṃ nāma na yuttaṃ, ahaṃ rājakulassa atthaṃ anusāsāmi, tasmā rañño ārocessāmi. Sace sopi pabbajissati, sundarameva. No ce pabbajissati, purohitatṭhānaṃ niyyātetvā ahaṃ pabbajissāmī”ti cintetvā rājānaṃ upasaṅkami, tena vuttaṃ - “atha kho bho mahāgovindo,...pe... nāhaṃ porohacce rame”ti.

Tattha tvaṃ pajānassu rajjenāti tava rajjena tvameva jānāhi. Nāhaṃ porohicce rameti ahaṃ purohitabhāve na ramāmi, ukkaṇṭhitosmi, aññaṃ anusāsakaṃ jānāhi, nāhaṃ porohicce rameti.

Atha rājā - “dhuvaṃ cattāro māse paṭisallīnassa brāhmaṇassa gehe bhogā mandā jātā”ti cintetvā dhanena nimantento - “sace te ūnaṃ kāmehi. Ahaṃ paripūrayāmi te”ti vatvā puna - “kinnu kho esa ekako viharanto kenaci vihiṃsito bhaveyyā”ti cintetvā,

“Yo taṃ hiṃsati vāremi, bhūmisenāpati ahaṃ;
Tuvaṃ pitā ahaṃ putto, mā no govinda pājahī”ti. -

Āha. Tassattho - yo taṃ hiṃsati, taṃ vāremi, kevalaṃ tumhe “asuko”ti ācikkhatha, ahamettha kattabbaṃ jānissāmīti. Bhūmisenāpati ahanti atha vā ahaṃ pathaviyā sāmī, svāhaṃ imaṃ rajjaṃ tumheyeva paṭicchāpessāmi. Tuvaṃ pitā ahaṃ puttoti tvaṃ pitiṭṭhāne ṭhassasi, ahaṃ puttaṭṭhāne. So tvaṃ mama manaṃ haritvā attanoyeva manaṃ govinda, pājehi; yathā icchasi tathā pavattassu. Ahaṃ pana tava manaṃyeva anuvattanto tayā dinnapiṇḍaṃ paribhuñjanto taṃ asicammahattho vā upaṭṭhahissāmi, rathaṃ vā te pājessāmi. “Mā no govinda, pājahī”ti vā pāṭho. Tassattho - tvaṃ pitiṭṭhāne tiṭṭha, ahaṃ puttaṭṭhāne ṭhassāmi. Mā no tvaṃ bho govinda, pājahi, mā pariccajīti. Atha mahāpuriso yaṃ rājā cintesi, tassa attani abhāvaṃ dassento -

“Na matthi ūnaṃ kāmehi, hiṃsitā me na vijjati;
Amanussavaco sutvā, tasmāhaṃ na gahe rame”ti. -

Āha. Tattha na matthīti na me atthi. Gaheti gehe. Atha naṃ rājā pucchi -

“Amanusso kathaṃ vaṇṇo, kiṃ te atthaṃ abhāsatha;
Yañca sutvā jahāsi no, gehe amhe ca kevalī”ti.

Tattha jahāsi no, gehe amhe ca kevalīti brāhmaṇassa sampattibharite gehe saṅgahavasena attano gehe karonto yaṃ sutvā amhākaṃ gehe ca amhe ca kevalī sabbe aparisese jambudīpavāsino jahāsīti vadati.

Athassa ācikkhanto mahāpuriso upavutthassa me pubbetiādimāha. Tattha upavutthassāti cattāro māsē ekībhāvaṃ upagantvā vutthassa. Yiṭṭhakāmassa me satoti yajitukāmassa me samānassa. Aggi pajjalito āsi, kusapattaparitthatoti kusapattehi paritthato sappidadhimadhuādīni pakkhipitvā aggi jalayitumāraddho āsi, evaṃ aggiṃ jāletvā “mahājanassa dānaṃ dassāmī”ti evaṃ cintetvā ṭhitassa mamāti ayamettha attho.

Sanantanoti sanaṅkumāro brahmā. Tato rājā sayampi pabbajitukāmo hutvā saddahāmītiādimāha. Tattha kathaṃ vattetha aññathāti kathaṃ tumhe aññathā vattissatha. Te taṃ anuvattissāmāti te mayampi tumheyeva anuvattissāma, anupabbajissāmāti attho. “Anuvajissāmā”tipi pāṭho, tassa anugacchissāmāti attho. Akācoti nikkāco akakkaso. Govindassānusāsaneti tava govindassa sāsane. Bhavantaṃ govindameva satthāraṃ karitvā carissāmāti vadati.

Cha khattiyaāmantanāvaṇṇanā

322. Yena te cha khattiyā tenupasaṅkamīti reṇuṃ rājānaṃ “sādhu mahārāja rajjaṃ nāma mātaraṃ pitaraṃ bhātibhaginiādayopi māretvā gaṇhantesu sattesu evaṃ mahantaṃ rajjasiriṃ pahāya pabbajitukāmena uḷāraṃ mahārājena kata”nti upatthambhetvā daḷhataramassa ussāhaṃ katvā upasaṅkami. Evaṃ samacintesunti rañño cintitanayeneva kadāci brāhmaṇassa bhogā parihīnā bhaveyyunti maññaṃmānā samacintesuṃ. Dhanena sikkheyyāmāti upalāpeyyāma saṅgaṇheyyāma. Tāvatakaṃ āharīyatanti tāvatakaṃ āharāpiyatu gaṇhiyatu, yattakaṃ icchatha, tattakaṃ gaṇhathāti vuttaṃ hoti. Bhavantānaṃyeva vāhasāti bhavante paccayaṃ katvā, tumhehi dinnattāyeva pahūtaṃ sāpateyyaṃ jātaṃ.

323. Sace jahatha kāmānīti sace vatthukāme ca kilesakāme ca pariccajatha. Yattha satto puthujjanoti yesu kāmesu puthujjano satto laggo laggito. Ārambhavho daḷhā hothāti evaṃ sante vīriyaṃ ārabhatha, asithilaparakkamataṃ adhiṭṭhāya daḷhā bhavatha. Khantībalasamāhitāti khantibalena samannāgatā bhavathāti rājūnaṃ ussāhaṃ janeti.

Esa maggo ujumaggoti esa karuṇājhānamaggo ujumaggo nāma. Esa maggo anuttaroti eseva brahmalokūpapattiyā asadisamaggo uttamamaggo nāma. Saddhammo sabbhi rakkhitoti eso eva ca buddhapacceka buddhasāvakehi sabbhirakkhitadhammo nāma. Iti karuṇājhānassa vaṇṇabhaṇanāpi tesāṃ anivattanatthāya daḷhikammameva karoti.

Ko nu kho pana bho jānāti jīvitānanti bho jīvitaṃ nāma udakapupphulūpamaṃ tiṇagge ussāvabindūpamaṃ taṅkhaṇaviddhaṃ sanadhammaṃ, tassa ko gatiṃ jānāti, kismiṃ khaṇe bhijjissati? Gamanīyo samparāyoti paraloko pana avassaṃ gantabbova, tattha paṇḍitena kulaputtena mantāyaṃ boddhabbaṃ. Mantā vuccati paññā, tāya mantetabbaṃ bujjhitabbaṃ, upaparikkhitabbañca jānitabbañcāti attho. Karaṇatthe vā bhummaṃ. Mantāyaṃ boddhabbanti mantāya bujjhitabbaṃ, ñāṇena jānitabbanti attho. Kiṃ bujjhitabbaṃ? Jīvitassa dujjānatā, samparāyassa ca avassaṃ gamanīyatā, bujjhitvā ca pana sabbapalibodhe chinditvā kattabbaṃ kusalaṃ caritabbaṃ brahmacariyaṃ. Kasmā? Yasmā natthi jātassa amaraṇaṃ.

Brāhmaṇamahāsālādīnaṃ āmantanāvaṇṇanā

324. Appesakkhā ca appalābhā cāti bho pabbajjā nāma appayasā ceva, pabbajitakālato paṭṭhāya hi rajjaṃ pahāya pabbajitaṃ viheṭṭetvā viheṭṭetvā lāmakāṃ anāthaṃ katvāva kathenti. Appalābhā ca, sakalagāmaṃ caritvāpi ajjhoharaṇīyaṃ dullabhameva. Idaṃ pana brahmaññaṃ mahesakkhañca mahāyasattā, mahālābhañca lābhasakkārasampannattā. Bhavañhi etarahi sakalajambudīpe aggapurohito sabbattha aggāsanaṃ aggodakaṃ aggabhattaṃ aggagandhaṃ aggamālaṃ labhatīti.

Rājāva raññanti ahañhi bho etarahi pakatiraññaṃ majjhe cakkavattirājā viya. Brahmāva brahmānanti pakatibrahmaṇaṃ majjhe mahābrahmasadiso. Devatāva gahapatikānanti avasesagahapatikānaṃ panamhi sakkadevarājasadiso.

Bharyānaṃ āmantanāvaṇṇanā

325. Cattārīsā bhariyā sādisiyoti sādisiyova cattārīsā bhariyā, aññā panassa tīsu vayesu nāṭakitthiya bahukāyeva.

Mahāgovindapabbajjāvaṇṇanā

326. Cārikaṃ caratīti gāmanigama paṭipāṭiyā cārikaṃ carati, gatagataṭṭhāne buddhakolāhalaṃ viya hoti. Manussā “mahāgovindapaṇḍito kira āgacchatī”ti sutvā puretameva maṇḍapaṃ kāretvā maggaṃ alaṅkaritvā paccuggantvā gaṇhitvā enti, mahālābhasakkāro mahogho viya ajjhottharanto uppajji. Sattapurohitassāti sattannaṃ rājūnaṃ purohitassa. Iti yathā etarahi evarūpesu vā ṭhānesu kismiñcideva dukkhe uppanne “namo buddhassā”ti vadanti, evaṃ tadā “namatthu mahāgovindassa brāhmaṇassa, namatthu sattapurohitassā”ti vadanti.

327. Mettāsahagatenātiadinā nayena pāḷiyaṃ brahmavihārāva āgatā, mahāpuriso pana sabbāpi aṭṭha samāpattiyo ca pañca ca abhiññāyo nibbattesi. Sāvakānañca brahmalokasahabyatāya maggaṃ desesīti brahmaloke brahmunā sahabhāvāya maggaṃ katesi.

328. Sabbenasabbanti ye aṭṭha ca samāpattiyo pañca ca abhiññāyo nibbattesuṃ. Ye na sabbenasabbam sāsanaṃ ājānimsūti ye aṭṭhasu samāpattisu ekasamāpattimpi na jānimsu, na sakkhimsu nibbattetuṃ. Amoghāti savipākā. Avañjhāti na vañjhā. Sabbanihīnaṃ pasavanti gandhabbakāyaṃ pasavi. Saphalāti avasesadevalokūpapattīhi sātthā. Saudrayāti brahmalokūpapattiyā savuḍḍhi.

329. Sarāmahanti sarāmi ahaṃ pañcasikha, iminā kira padena ayaṃ suttanto buddhabhāsito nāma jāto. Na nibbidāyāti na vaṭṭe nibbindanattāya. Na virāgāyāti na vaṭṭe virāgatthāya. Na nirodhāyāti na vaṭṭassa nirodhatthāya. Na upasamāyāti na vaṭṭassa upasamanattāya. Na abhiññāyāti na vaṭṭam abhijānanattāya. Na sambodhāyāti na kilesaniddāvigamena vaṭṭato pabujjhanattāya. Na nibbānāyāti na amatanibbānatthāya.

Ekantanibbidāyāti ekantameva vaṭṭe nibbindanattāya. Ettha pana nibbidāyāti vipassanā. Virāgāyāti maggo. Nirodhāya upasamāyāti nibbānaṃ. Abhiññāya sambodhāyāti maggo. Nibbānāyāti nibbānameva. Evaṃ ekasmiṃ tṭhāne vipassanā, tisu maggo, tisu nibbānaṃ vuttanti evaṃ vavatthānakathā veditabbā. Pariyāyena pana sabbānipetāni maggavevacanānipi nibbānavevacanānipi hontiyeva. Sammādiṭṭhiādīsu yaṃ vattabbaṃ, taṃ visuddhimagge saccavaṇṇanāyaṃ vuttameva.

330. Ye na sabbenasabbanti ye cattāropi ariyamagge paripūretuṃ na jānanti, tīṇi vā dve vā ekaṃ vā nibbattenti. Sabbesaṃyeva imesaṃ kulaputtānanti brahmacariyaṇṇakulaputtānaṃ. Amoghā...pe... saphalā saudrayāti arahattanikūṭṭena desanaṃ niṭṭhāpesi.

Bhagavantaṃ abhivādetvā padakkhiṇaṃ katvāti bhagavato dhammadesanaṃ cittena sampaṭicchanto abhinanditvā vācāya paṣaṃsamāno anumoditvā mahantaṃ añjaliṃ sirasmiṃ patitṭhapetvā pasannaalākhārāse nimujjamāno viya dasabalassa chabbaṇṇarasmiṃjālantaraṃ pavisitvā catūsu tṭhānesu vanditvā tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ katvā bhagavantaṃ abhitthavanto abhitthavanto satthu purato antaradhāyitvā attano devalokameva agamāsīti.

Iti sumaṅgalavilāsiniyā dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ

Mahāgovindasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 1. Η συλλογή των μακρών ομιλιών - Σχόλια. 2. Σχόλια για το μεγάλο κεφάλαιο. 6. Σχόλια για τη μεγάλη ομιλία για τον Γκόβιντα έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org